

ÖZET

TÜRK VE MAKEDON ATASÖZLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Bu doktora tezinin kapsadığı alan Türkçe atasözleri için Türkiye Türkçesi sahası ile sınırlandırılmıştır. Makedon atasözleri ise Makedonya'nın tüm coğrafi bölgelerini kapsamaktadır. Bu bölgeler arasında Osmanlı'nın Balkanları kaybindan (1913) önceki Makedonların esas toprakları olan tüm yerlerin atasözleri de dâhildir. Makedonya'nın asıl yapısını oluşturan bu bölgeler: Vardar (bugünkü Kuzey Makedonya), Ege (bugün Yunanistan'da) ve Pirin'dir (bugün Bulgaristan'da).

Halk edebiyatının bir türü olan atasözlerinin örnekleminde; Türk ve Makedon atasözlerini karşılaştırmalı olarak benzerlik ve farklılıklarda iki kültür arasındaki temel zihinsel kodların, algılayışların haritasını çıkartmak bu çalışmanın sorunsalını oluşturmaktadır.

Çalışmanın genel amacı, literatürü, gelinen aşamadan bir sonraki adıma taşıyarak, katkı sağlamaktır. Asıl amaç atasözleri ile ilgili geniş kapsamlı bir çalışma üretebilmektir. Hedeflenen ikincil bir amaç da Makedon kaynaklarını Türk dili ve folkloruna kazandırmaktır.

Yöntem olarak genel anlamda 'Metin Merkezli Kuramsal Yaklaşımlar' çerçevesinde çalışılırken; spesifik olarak da Matti Kuusi'nin 'Uluslararası Atasözleri Tip Sistemine' göre atasözlerinin sınıflandırılması yapılmıştır. Sözü edilen sınıflandırma sistemi, Türkiye Türkçesi sahasında, bir tez çalışmasında ilk olarak bu tezde uygulanmıştır.

Makedon atasözleri taranarak ortaya çıkan bulgulara göre sınıflandırılmış ve Türkçe karşılıkları olanları da eşleştirilmiştir. Elde edilen bulgular iki ana gruba ayrılmıştır. Türk dili ve kültürü ile doğrudan ilgisi ve benzerliği olan atasözleri ilk ana grubu oluştururken; tamamen farklı anlayıştaki atasözleri de diğer ana grubu oluşturmaktadır.

Özetle bu doktora tezi, diyakronik ve senkronik olarak toplanan malzeme ile iki farklı dil ve kültürde hem yinelenen hem de farklı anlayıştaki atasözlerinin karşılaştırmalı ve analitik bir paremiyoloji çalışmasıdır. Metin yer yer görsel malzeme (harita, tablo, fotoğraf) ile desteklenmiştir.

Kısaca çalışmanın mahiyetini, araştırma, tarama, transkripsiyon, çeviri ve analiz oluşturmaktadır. Sonuç olarak, çalışmada, aynı ve benzer atasözleri çok sayıda olduğu kadar; literatürdeki diğer çalışmaların aksine, tamamen farklı anlayışta olan atasözlerinin varlığı da tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Paremiyoloji, Makedonca Atasözleri, Türkçe Atasözleri, Makedon Folkloru, Türk Halk Edebiyatı, Karşılaştırmalı Folklor.

ABSTRACT

A COMPARATIVE ANALYSIS OF TURKISH AND MACEDONIAN PROVERBS

This dissertation covers Turkey Turkish for Turkish proverbs. Macedonian proverbs entail all geographical regions of Macedonia. This includes proverbs from regions including Macedonian lands prior to the loss of the Balkans by the Ottomans (1913). These regions that make up the central structure of Macedonia are: Vardar (current North Macedonia), Aegean (current Greece) and Pirin (current Bulgaria).

The main aim of the dissertation is to compare and contrast Turkish and Macedonian proverbs, which make up a part of folkloric literature, in order to examine the similarities and differences in the main mental codes and perceptions between these two cultures.

The study aims to expand the literature. The primary goal is to provide the first comprehensive analysis on proverbs. The secondary goal is to integrate Macedonian sources to Turkish language and folk literature.

The method is based on theories of ‘Text Centered Theoretical Approaches’; more specifically, Matti Kuusi’s ‘International Sayings Type System’ has been used to classify the proverbs. In the context of Turkey Turkish, this is the first dissertation that has used this classification system.

Macedonian proverbs were examined, classified, and matched with Turkish counterparts. The data that were gathered were divided into two main groups. The first main group consists of proverbs that are directly related and similar to Turkish language and culture, whereas the second main group consists of proverbs that are completely different.

In sum, the present dissertation is a comparative and analytical premiology study of proverbs that are similar and different across two languages, based on data collected diachronically and senechronically.

The text has been supported with visual materials (maps, tables, photographs).

The study consists of research, scanning, transcription, translation, and analysis.

In conclusion, the study has shown that there is a large number of similar proverbs, as well as proverbs that are completely different in their understanding, unlike previous studies in the literature.

Key Words: Premiology, Macedonian Proverbs, Turkish Proverbs, Macedonian Folklor, Turkish Folk Literature, Comparative Folklor.